

2014-06-18
PM

Ökat statligt ansvar för en jämlik skola

En jämlik kunskapsskola

Socialdemokratins fokus är att skapa en jämlik skola med höga kunskaper och bildning. Skolan är hjärtat i det jämlika samhället, det är i skolan som alla barn ska ges samma möjligheter att lyckas i livet.

OECD visar också att de skolsystem som har högst kunskapsresultat är de som är mest jämlika. En jämlik skola som ger alla barn samma livschanser är därför inte bara rätt, det är också smart.

Ojämligheten i skolan ökar

Resultaten i den svenska skolan sjunker, både vad gäller antalet behöriga elever till gymnasieskolan och jämfört med andra länder. Men det är inte bara resultaten som sjunker i skolan. Sverige har också tappat den tidigare tätpositionen vad gäller likvärdig skola – ojämlikheten i den svenska skolan ökar.

Staten behöver nu ta ett ökat ansvar för att den svenska skolan ska vara en jämlik skola och att varje barn går i en bra skola.

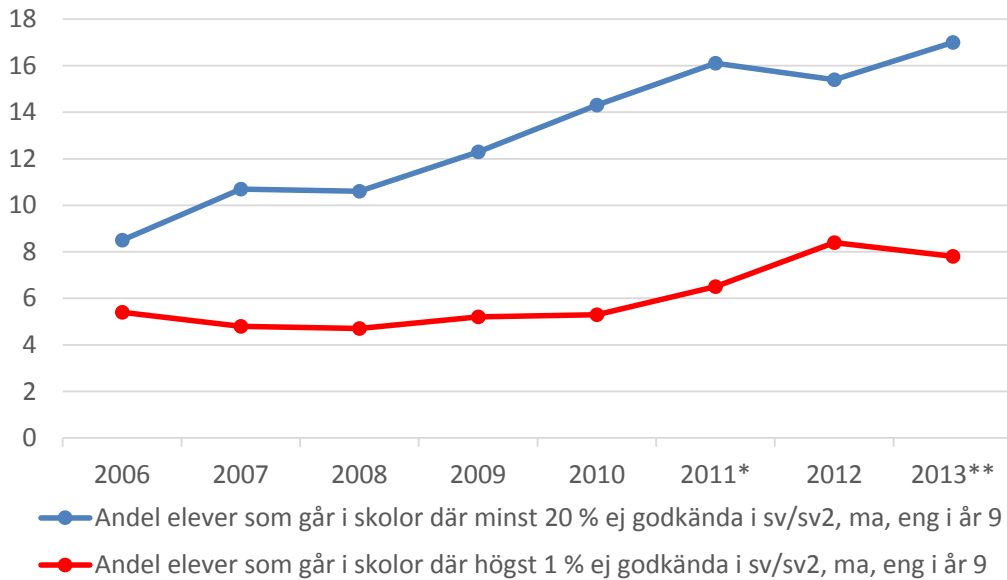
Stora och ökande skillnader mellan skolor

Skillnaderna i resultat mellan skolor har ökat kraftigt, sedan 2006 har andelen elever som går i skolor där en femtedel eller fler av eleverna inte når behörighet till gymnasieskolan dubblerats, samtidigt som vi ser att något fler elever går i skolor där högst en procent av eleverna inte når gymnasiebehörighet. Skolsystemet dras isär.

Diagram 1: Andel elever i skolor med minst 20 procent respektive högst 1 procent obehöriga elever till ett nationellt program på gymnasiet

Procent

Källa: Riksdagens utredningstjänst

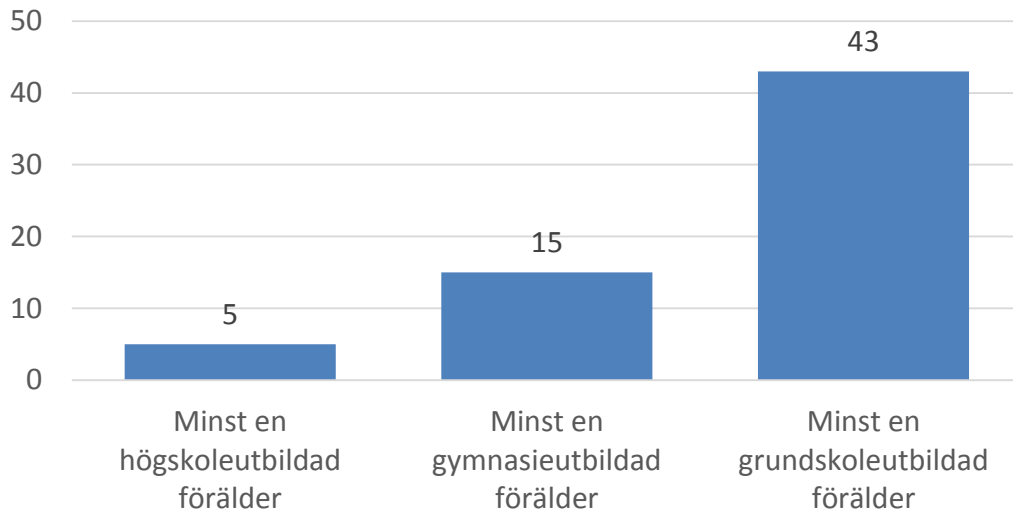
*Från 2011 nya behörighetsregler till gymnasiet, vilket innebär att godkänt i bara dessa ämnen inte längre ger behörighet till gymnasiet. **Från 2013 nytt betygssystem

Stora skillnader beroende på föräldrarnas utbildningsnivå

Skillnaderna mellan olika elevgrupper är oerhört stora. År 2013 var det 5 procent av eleverna med minst en högskoleutbildad förälder som blev inte blev behöriga till ett nationellt program i gymnasieskolan. Motsvarande andel för elever vars föräldrars högsta utbildningsnivå är gymnasieskola respektive grundskola var 15 respektive 43 procent. En elev med föräldrar med högst en grundskoleutbildning löper mer än åtta gånger så stor risk att inte bli behörig till gymnasiet jämfört med en elev med minst en högskoleutbildad förälder.

Diagram 2: Andel elever obehöriga till gymnasiet utifrån föräldrarnas utbildningsbakgrund, i procent.

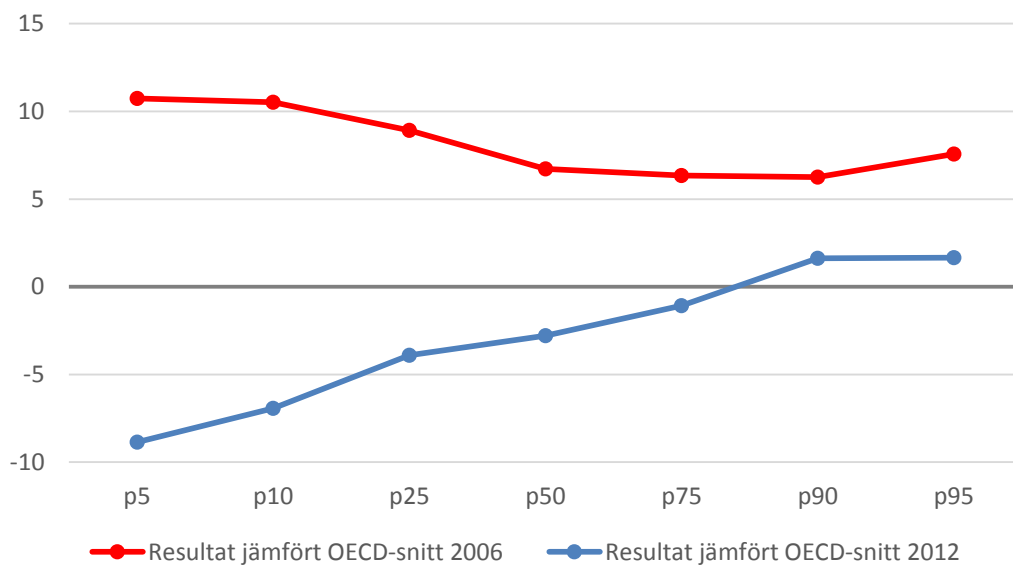
Källa: Skolverket

Ökande skillnader mellan elever

PISA-undersökningen visar att resultaten sjunkit för alla elevgrupper (percentiler nedan i diagrammet) från PISA 2006 till PISA 2012, men mest har resultaten sjunkit för de grupper som har lägst resultat. Skillnaderna mellan hög- och lågpresterande elever har alltså ökat i den svenska skolan.

Diagram 3: Svenska resultat i PISA 2006 och 2012 i förhållande till OECD-genomsnitt för dessa år i olika grupper (percentiler)

Poäng, differens mot genomsnitt

Källa: OECD, PISA 2006 och 2012.

Stark kritik mot regeringens skolpolitik

Skolverket ser att den försämrade likvärdigheten är allvarlig. Skolverket pekar på att i internationella jämförelser utmärker sig Sverige som ett land där både kunskapsresultat och likvärdighet försämrats under 2000-talet. Skolverket anser att det behövs kraftfulla insatser för att förstärka likvärdigheten.

OECD visar i sina PISA-studier att det är de skolsystem som presterar högst resultat som också är de som är mest jämlika. Att öka jämlikheten i skolan är alltså inte bara rätt i sig, det kommer också leda till högre generella kunskapsresultat.

Regeringens finanspolitiska råd har konstaterat att regeringen inte gör tillräckligt för att motverka den ökande ojämlikheten i skolan: ”Regeringen gör enligt vår bedömning knappast heller tillräckligt (om ens något) för att motverka den ökade segregationen”.¹

Regeringen har såsom Finanspolitiska rådet bedömer gjort mycket lite, om ens något, för att öka jämlikheten i skolan. Det har till och med gått så långt att statsminister Fredrik Reinfeldt i Ekots lördagsintervju den 12 april 2014 framhöll att den växande skolsegregationen där resultatskillnaderna ökat kraftigt mellan olika skolor inte är ett problem.

1

<http://www.finanspolitiskaradet.se/download/18.34d8785812fd178ec9480004350/1377195309052/Sammanfattning+2011.pdf>

Styrning av skolpolitiken efter valet

Skolpolitiken behöver nu utvecklas för att motverka den alltmer ojämlika skolan. Socialdemokraterna färdigställer nu en konkret plan för hur den negativa utvecklingen i skolan avseende både sjunkande kunskapsresultat och ökad ojämlikhet ska vändas. Regeringens stora misslyckande med skolan kräver en omläggning av styrningen av skolpolitiken.

Kanada är ett av de högst presterande OECD-länderna inom samtliga kunskapsområden i PISA 2012. Vi har hamnat inspiration från Ontario i Kanada som vänt utvecklingen i skolan under de senaste tio åren. Ontario är känt för att styra med få och tydliga fokus och vi kommer göra likadant.

Tre fokus ska styra skolpolitiken

I vår plan har vi satt tre fokus som ska styra hela vår skolpolitik efter valet:

1. Höjda kunskapsresultat
2. Ökad jämlikheten i skolan
3. Höjd attraktivitet i läraryrket

Dessa tre fokus är styrande för vilka förslag vi kommer att lägga och i vilken ordning vi kommer att prioritera det som ska göras på skolans område. Det förslag vi presenterar idag är en av de reformer som krävs för att öka jämlikheten i skolan.

Jämlik skola: varje elev ska gå i en bra skola

2 miljarder till skolor med tuffast förutsättningar och låga resultat

Staten behöver ta ett ökat ansvar för jämlikheten i skolsystemet. Varje barn ska gå i en bra skola. Socialdemokraterna föreslår därför att staten ska satsa 2 miljarder under nästa mandatperiod, 500 miljoner kronor årligen, för att höja resultaten i de skolor som har tuffast förutsättningar och låga resultat.

Resurserna ska fördelas till ungefär 200 skolor. Det finns idag drygt 200 skolor där minst en av fem elever inte blir behöriga till gymnasiet. De exakta kriterierna för att få ta del av de statliga resurserna ska ta fram av Skolverket, fokus ska ligga på skolans resultat. Medlen ska fördelas av Skolverket till skolans huvudman. Fristående skolor ska också kunna få ta del av de extra resurserna under förutsättning att de redan använder hela skolpengen till att höja skolresultaten.

Skolorna ska ha stor frihet att använda resurserna på det sätt som skolan och skolhuvudmannen ser bäst behövs, men med det tydliga syftet att förändra skolan för att den på kort och lång sikt ska utvecklas så att eleverna presterar bättre resultat. Det huvudsakliga målet är att höja resultaten i skolorna genom att utveckla undervisningens kvalitet och öka studieron i skolorna.

Stärkt koppling mellan resurser och forskning

Vi kommer att ge Skolforskningsinstitutet och Skolverket i uppdrag att ta fram ett forskningsstöd till skolorna för hur de extra resurserna används för att på mest effektiva sätt höja kunskapsresultaten i skolan. Forskningsstödet ska på ett enkelt sätt knyta ihop resursanvändning med tillgänglig forskning om olika insatsers effekt.

Samtidigt som vi stärker dessa skolor ekonomiskt är syftet att stärka deras kompetens om olika insatsers effekt och öka medvetenheten om hur tillgängliga resurser bör användas för att leda till högre skolresultat.

I England används en modell där skolor med extra stöd måste redovisa hur de använder sina extra resurser. Redovisningen baseras på en lista med olika åtgärder samt den effekt på skolresultaten som forskningen visar att respektive åtgärd förväntas ha. Detta har i England lett till att skolor som får extra resurser har en högre medvetenhet, inte bara om hur de använder de extra medel de får, utan om hela sin resursanvändning.

Forskningsstödet för resursanvändning ska också utformas på ett sätt som gör att det kan användas av alla skolhuvudmän för att förbättra användningen av skolans resurser.

Bilaga: Tidigare presenterade politiska reformer för en jämlik skola

För att skapa en mer jämlik skola behöver många saker göras. Socialdemokraterna kommer utöver ovanstående genomföra dessa tio reformer:

1. Attrahera de skickligaste lärarna till skolor med tuffast förutsättningar

Det finns inget viktigare för en elevs resultat i skolan än att eleven möter en skicklig lärare. De skolor som har de tuffaste förutsättningarna för att alla elever ska nå målen kräver störst investeringar. Socialdemokraterna vill därför göra en särskild satsning för att attrahera de bästa lärarna till skolorna med de största utmaningarna. Den investering vi presenterade i skuggbudgeten för 2014 innebar att 600 lärare skulle få 5000 kronor mer i månadslön.

2. Ändra skollagen – krav på att fördela resurser efter behov

För att öka likvärdigheten i skolan måste resurser fördelas efter skolors och elevers behov. Socialdemokraterna har under lång tid drivit på för att skollagen ska ändras så att alla kommuner ges i uppdrag att fördela resurser till skolan efter elevernas förutsättningar och behov. Regeringen har efter lång tids motstånd nu gått med på detta.

3. Avskaffa läx-rut – läxhjälp till alla

Socialdemokraterna kommer se till att alla barn får tillgång till läxhjälp i skolan, på fritids eller av ideella organisationer, inte bara de vars föräldrar har råd att köpa läxhjälp via läx-rut. Läx-rut ska därför avskaffas och investeringar göras för att alla elever i grundskolan ska erbjudas läxhjälp i skola, på fritids eller tillsammans med ideella organisationer.

4. Mindre klasser i lågstadiet

Forskningen är tydlig med att tidiga insatser har störst effekt och därför fokuserar den socialdemokratiska skolpolitiken på tidiga insatser. Mindre klasser de första åren i skolan är viktigt för att alla elever, och särskilt de elever som riskerar att halka efter, får tillräckligt med tid och stöd av sin lärare och därmed når målen i skolan.

5. Fler speciallärare och specialpedagoger

I stället för att andelen elever med extra stöd är som högst i årskurs 9 tänker vi se till att det är störst andel i lågstadiet. Vi kommer utbilda och anställa fler specialpedagoger och speciallärare för att säkerställa att alla elever får en bra start på sin skolgång. Det specialpedagogiska stödet ska framför allt riktas mot de allra yngsta – i förskoleklass, årskurs 1, 2 och 3. Det måste bli ett slut på ”vänta och se”-mentaliteten i svensk skola och elever som är i behov av särskilt stöd ska få det tidigt.

6. Krav på att fristående skolor ska bidra till social sammanhållning – inte ökad skolsegregation

Kommunen måste kunna ta ett samlat ansvar för att kommunens hela skolsystem leder till en jämlik skola och höga kunskapsresultat för alla kommunens barn. De fristående skolorna ska inte kunna driva på utvecklingen mot ökad skolsegregation och de ska därför inte kunna etablera sig var de vill i kommunen.

Det ska ställas nya krav på de fristående skolorna som innebär att de måste bidra till ökad social sammanhållning – inte ökad skolsegregation – om de ska få tillstånd att etablera sig. Vid ansökan om att etablera en ny fristående skola ska ett samverkansavtal upprättas mellan den fristående skolan och kommunen. Inom ramen för samverkansavtalet ska den nya fristående skolans geografiska placering, skolans profil och elevsammansättning samt hur etableringen väntas bidra till minskad – inte ökad – skolsegregation beskrivas. Kommunen ska därmed få inflytande över var geografiskt i kommunen som den fristående skolan etablerar sig.

Skolinspektionen ska fortsatt göra en prövning av den fristående skolans kvalitet och kompetens, seriositet och långsiktighet hos ägarna samt om samverkansavtalet innehåller nödvändiga delar såsom nyetableringens inverkan på skolsegregationen.

7. Obligatorisk sommarskola åk 6-9

Socialdemokraterna ställer krav på, men ger också stöd till, de elever i åk 6-9 som inte når målen i skolan. Dessa elever ska upp till fyra veckor på sommaren gå i obligatorisk sommarskola.

8. Gemensam kö till alla skolor

Fristående skolor har incitament att välja bort elever som har behov av extra stöd. Efter misskötsel med antagningen ska de fristående skolorna fråntas rätten att sköta antagningen till den egna skolan. I stället ska kommunerna sköta antagningen till alla skolor. Kostnader för kommunerna ska bekostas av de fristående skolorna

9. Investera i förskolan

Barn som gått i en kvalitativ förskola klarar sig bättre i skolan. Om inte barnens kognitiva förmågor stimuleras i tidig ålder är det svårt att någonsin komma i kapp. Vi vill därför stärka förskolans kunskapsuppdrag, utöka antalet utbildningsplatser till förskollärare och investera i kompetensutveckling för förskolans personal. Vårtnadsbidraget ska också avskaffas.

10. En sammanhållen skola

Hur ett skolsystem är uppbyggt påverkar hur likvärdigt det är. En sammanhållen skola utan sortering och stängda dörrar är grunden för att skapa en jämlik skola där alla elever når målen. OECD framhåller att skolsystem som inte sorterar elever utifrån prestationer tidigt i livet är mer likvärdiga. OECD visar också att dörrarna till

högre studier ska vara öppna efter gymnasieskolan och framhåll Sverige som ett gott exempel. Det vill säga, innan regeringen förändrade gymnasieskolan och gymnasieeleverna började välja bort yrkesprogrammen då de inte längre leder till högskolebehörighet. Socialdemokraterna kommer att utveckla en sammanhållen och jämlik kunskapsskola.